

Den kongetro kommandør

Kommandør Alexander Wilde (1815-1896)

Wildes ungdom

Otto Alexander Klemme Wilde blev født i 1815 på herregården Hindemae vest for Nyborg. Da han var 10 år gammel blev han sendt til København for at blive kadet i søværnet. Han rejste sammen med en madamme, der havde et ærinde i København. De sejlede over Store Bælt i en smakke og fortsatte fra Korsør med diligenzen tværs over Sjælland. De nåede Roskilde kl. 7 om aftenen.

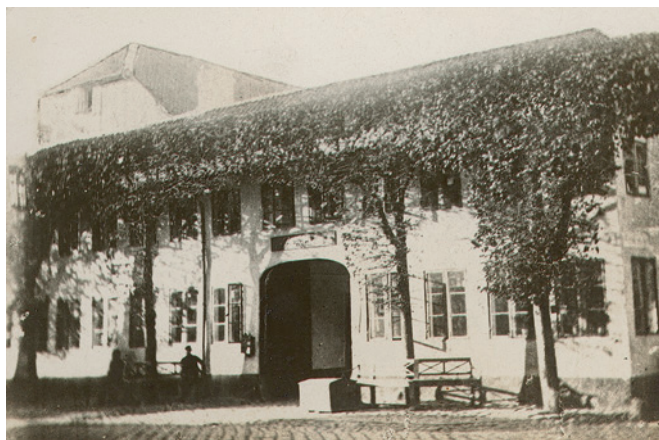
Wilde har siden beskrevet sit første møde med byen i sine erindringer: *"I Roeskilde tage vi ind i "Prinsen", der dengang og til for en halv snes Aar siden tildels var skjult ud mod Gaden af tæt klippede Lindetræer, i en Bue mellem Stammerne og efter en Snor foroven, med en indbydende grøn Havebænk paa hver Side af Porten. Det hele saa hyggeligt ud; man fik en fornemmelse af, at der var rart i den allerede dengang gamle Rønne, og at de forekommende Svejstrups paa alle Maader bødede paa Lokalteternes Tarvelighed. Hvor gerne jeg end var bleven en Nat i Roeskilde, rullede vi dog Klokken otte ud af Byens "Røde-Port".*

22 år gammel blev Alexander Wilde udnævnt til sekondløjtnant. Som søofficer var han med i Treårskrigen 1848-50. Efter våbenstilstanden blev han næstkommanderende på "Najaden", en gammel skonnert, der tjente som vagtskib ved Helsingør.

I denne by mødte han Ida Thiele (1830-1862), datter af kunsthistoriker og professor ved Akademiet, Just Mathias Thiele (1795-1874). Hun boede hos sin morfar, Danmarks ri-

Alexander Wilde i søofficersuniform. Gengivet efter Jul i Roskilde 1930, s. 12.

Hotel Prindsen, som hotellet så ud i kaptajn Sveistrups tid med sladrebenkene på hver side af porten. Ukendt fotograf. U. å. Affotografere af Kristian Hude.

Ida Thiele blev gift med Alexander Wilde i 1850. Parret fik 6 børn, hvoraf de to første døde som spæde. Ida selv døde i 1862 af tuberkulose. Maleri: Muligvis selvportræt. 1861. Gengivet efter Bramsnaes lokalhistoriske Forenings hjemmeside (http://www.bramsnaeslokalhistorie.dk/Holten-lille-ida-2006/h_c_andersen_3.htm).

geste mand, gehejmeråd Nicolai Abraham von Holten (1775-1850), direktør for Øresundstolden. Parret blev gift i 1850, og brylluppet blev fejret i den store sal på Charlottenborg, som hendes far havde lånt. I de følgende år var den unge officer ofte på tjenesterejser, bl.a. til Dansk Vestindien.

Under krigen i 1864 førte han panserkorvetten "Absalon". Han kom her i en mindre kamp med tyske strandbatterier ved Flensborg Fjord. Det havde været så stor en oplevelse, at han lod en kunstner male begivenheden. Men livet som sø-officer var ikke nok til at udfylde den foretagsomme Wildes tilværelse.

Dampskibsruuten på Roskilde Fjord

Alexander Wilde har i sine erindringer 40 år senere beskrevet et besøg i Hornsherred i 1856, der fik en særlig betydning for hans fremtidige virke. Baggrunden var den, at Idas mormor, den gamle fru Hanne von Holten (1778-1869), kaldet Grandmama, som enke boede dels på Krabbesholm, dels på Lindegården – såvel gods som gård beliggende i Hornsherred nær Skibby. Ida og hendes mand besøgte lejlighedsvis fruens bedstemor.

Wilde skriver om dette besøg: *"I dejligt Vejr og allerbedste Humør rullede vi med Toget fra København Klokken 12 Middag sammen med min Svigerfader, Thiele, for at besøge Grandmama paa Krabbesholm og ankom, uden just at beundre den hurtige Jernbanekørsel, haloto til Roskilde.*

Med Hilsen fra Grandmama hjalp Peter Tjener os ned fra Kuppet; paa den i solide Fjedre hængende engelske Rejsevogns høje Buk knejsede Jens Jørgen, som salutede med et vældigt Firpiskknald, og bag ham holdt Hans Skuldeløv stiv og strunk med Bagagevognen.

*Vel bænkedede og med Tøjet læsset satte vores Karosse Kursen hen mod Hestetorvet. Med Tungen lige i Munden passerede vi Rende-
stenen og svingede til venstre om ad Ahlgade for statelig at køre gennem hele Byen, der fra Vinduerne kiggede efter Firspandet, Dagens Sensation.*

Til højre havde vi Roskilde adelige Frøkenkloster, hvis Damer ikke som nu skjulte sig bag en høj Mur. Vi saa dem pusle i Haven, medens Frøken Tillisch stod ude paa Gaden, kyssede paa Fingeren og raabte: "Goddag, kære barn! – det var min Hustru – hils hendes Naade Grandmama. Jeg kommer paa Mandag!"

Længere henne til venstre viste selv Agenten (Anders Borch) sig i døren med Kasketten i Haanden – han havde en Del af Leverancen til Lindegaarden. Lige overfor laa Hotel "Prinsen". Et Par

Rejsende sad paa den ene af Bænkene, paa den anden Værten, Kap-tajn Svejstrup, som hilste venligt med et par Tag til den guldgallo-nerede Hue. Han havde været Officer, var Chef for Brandvæsenet og som Roskildes første Kavaller i stor Gunst hos Damerne.

Ved Torøet fik vi til højre oven over Husene Sigte paa Domkir-kens høje, fint tilspidsede Taarne, der lige som borede sig op i Him-melen til Vorherre.

Paa Torøet med Palæet og Domkirken til højre kom vi forbi St. Laurentius Kirketaarn og ind i Skomagergade.

Er denne i Nutiden propfuld af elegante Butikker bag store Spejlglasruder og af Konfektioner, i hvilke Bøndernes Koner køber færdigsyede Kjoler – hjemmegjort Hvergarn er jo en Saga – saa Gaden, da vi passerede den, helt øde ud. Den gamle Kongestad, der i sin Tid havde 14 Kirker og en Mængde Biskopper, nøjedes nu med

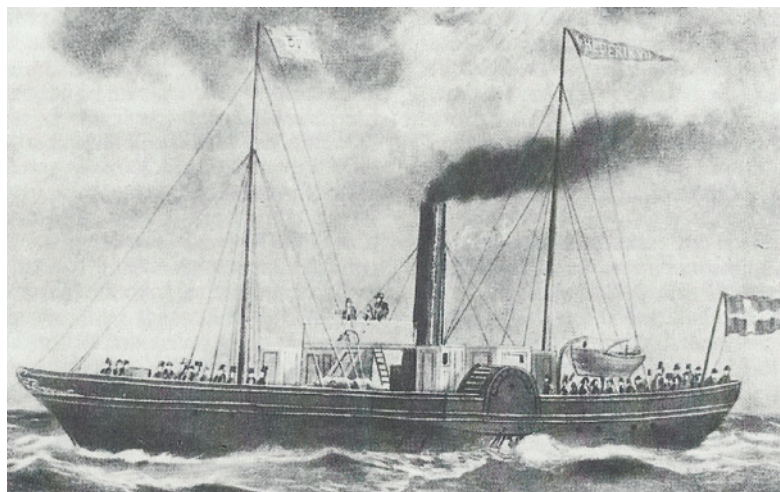
Idas grandmama, fru Johanne von Holten (1778-1869), opdrog Ida og hendes lillesøster, idet deres mor døde fra dem, da de var henholdsvis 4 år og 2 år. Som voksen besøgte Ida og hendes mand ofte bedstemoderen i Hornsherred. Visitkort-foto 1849. Privat eje.

Algade, hvor von Hol- tens hestevogne svinge- de ud fra Hestetorøet, når gæsterne var blevet hentet ved stationen og anbragt i den komforta- ble rejsevogn. Foto: A. W. Rørbye omkring 1860. Roskilde lokalhi- storiske Arkiv.

Dampskibet "Frederik den Syvende" bygget i London 1857 for "Aktieselskabet til dampfartens fremme på Roskilde Fjord", hvor Wilde var direktør. Tegning af ukendt kunstner. Gengivet efter ROMU 1984-85, s. 142. Privat eje.

de store Købmandsgaardes Kramboder, fra hvis Vinduer en Strigle, en Kardus Tobak og et Stykke "Postelin" med Hank udgjorde hele Lokkemaden paa samme Tid, som en kompakt Duft af Rosiner, Brændevin og Klipfisk indbød til at komme nærmere. I Skomagergade fik vi kun Øje paa en Nøgle: Smeden, en Høvl: Snedkeren, og et Par Bukser: Skræderen".

På disse ture til familien i Hornsherred fik Wilde et særligt kendskab til det indre af Roskilde Fjord. Den første del af turen var let nok for alle, efter at der var kommet togforbindelse fra København til Roskilde i 1847, men den videre rejse syd om fjorden var besværlig for almindelige rejsende. Det var dette problem han fik øje på under besøget i 1856: Det måtte kunne gøres lettere ved at sende de rejsende over fjorden pr. skib.

Derfor oprettede søofficeren i året 1857 et aktieselskab med det formål at drive en dampskibsroute på Roskilde Fjord. Sådanne skibsruiter havde Wilde set i Skærgården i Sverige. Selskabet købte en hjuldampner i London, der fik navnet "Frederik den Syvende" efter den regerende konge, som Wilde kendte personligt.

Det var et ganske dristigt projekt, der krævede en stor startkapital. De mange penge skulle bl.a. bruges til at bygge en anløbsbro i Frederiksværk og én i Gershøj. Mange rejsende kom efterhånden med toget til Roskilde. Derfor ville det være en fordel for rejsende, der skulle til eller fra Hornsherred med Alexander Wildes dampskibsforbindelse, hvis der var en trafikal forbindelse mellem Roskilde Station og Roskilde Havn. Som den praktiske mand, Wilde var, lod han sit selskab oprette en såkaldt omnibusforbindelse mellem banegården og havnen.

Det var imidlertid ikke kun finansieringen af skibsindkøb og anlægsarbejder, der gav Wilde problemer. Godstrafikken blev hæmmet af, at landingsstederne forlangte høje vareafgifter. Men det værste var, at bønderne, der skulle udgøre skibsrutens største kundeunderlag, var bange for at sejle med hjuldamperen, der spyede ild og røg som en anden drage.

En kongelig passager

Her kom heldet Alexander Wilde til gode. Kong Frederik 7. kaldte ham en dag op på Christiansborg og spurgte, om skibsrederen kunne sejle majestæten fra Roskilde til Jægerspris den førstkommende torsdag. Kongen bestilte også frokost ombord. Som aftalt kom kongen med toget til Roskilde. Her var der officiel modtagelse på jernbanestationen og lange taler. Det samme gentog sig nede ved havnen, så tiden blev langt overskredet i forhold til tidsplanen.

Frederik 7. med sin gemalinde, grevinde Danner, som mange i samtidens bedre borgerskab, inklusiv Wilde selv, foragtede på grund af hendes ringe herkomst. Foto: Moritz Unna. Ca. 1867. Privat eje.

Alexander Wilde med "sildesalat" på brystet. Han holdt meget af sine ordener. Foto: Ca. 1860. Gengivet efter Bramsnæs lokalhistoriske Forenings hjemmeside (http://www.bramснаeslokalhistorie.dk/Holten-lille-ida-2006/h_c_andersen_3.htm).

Kongen søgte at berolige Wilde med, at majestæten selv ville tage kommandoen, hvis kaptajnen ikke kunne finde vej i mørket. Han skulle bare vide, at Wilde i sit stille sind håbede på, at det ville gå sådan, da hofkassen så ville betale rundeligt for den skade, der uvægerlig ville opstå, når hjuldamperen gik på grund med den ukyndige konge ved roret. Det kunne hjælpe på det betrængte selskabs økonomi. Men det var kongens spøg, og kaptajnen havde for øvrigt ikke behov for lodshjælp.

Traktementet behagede i høj grad majestæten. Alligevel trak kongens livlæge Wilde til side bagefter og bebrejdede ham, at han ikke havde udbragt et leve for kongen og grevinde Danner. Her måtte handles hurtigt. Wilde beordrede en ny opdækning med lagkage, frugt og madeira, gode sager, som han havde tiltænkt svigerfamilien på Lindegården.

Wilde holdt nu en lille tale for kongen, som han sluttede med ordene: "Og med et Leve for kong Frederik den Syvende slutter jeg med de bedste ønsker for Deres Majestæt og Deres Hus". Således undgik Wilde behændigt at udbringe et leve for grevinde Danner, der ikke var videre vellidt i de såkaldt "bedre kredse", som Wilde jo hørte til.

Kongen var imidlertid godt tilfreds og endte med at sætte ridderkorset på Wildes bryst. I det samme dundrede kongesalutten fra Frederikssund, og fra skibet kunne man se, at byens borgere havde arrangeret fakkeltog til kongens ære. Omsider nåede kongen i god behold til Jægerspris. Denne kongesejlds betød et lykkeligt vendepunkt for dampskibsruten. Når kongen turde sejle med det ildsprudende dampskib, turde andre også, selv de overtroiske bønder.

Fra København til Roskilde og tilbage igen

Wilde tog også andre initiativer: Den ugentlige postforbindelse mellem Hornsherred og Roskilde blev nu daglig. Endvidere oprettedes en dagvognsforbindelse mellem Gershøj, hvor "Frederik den Syvende" lagde til, og Lyngerup.

Hans rederi rådede også over den lille dampbarkasse ved navn "Adjudanten", der besejlede Selsø, og som om sommeren kunne chartres til ture med skovtursgæster. Wilde var således en af tidens helt store iværksættere. I 1868 blev han pensioneret fra flåden og hædredes siden med titlen "kommandør".

Da han stadig havde sit dampskibsselskab med hovedsæde i Roskilde, var det naturligt for ham at forlægge residen- sen fra København til Roskilde. Nu flyttede Wilde, der var

Palæet i Roskilde, hvor kommandør Alexander Wilde boede som enkemand sammen med sine børn. Her havde de en herskabslejlighed på første sal fra midten af 1860'erne til begyndelsen af 1880'erne. Foto: Jeppe Tønsberg 2018.

blevet enkemand i 1862, ind med sine 4 børn i en lejlighed indrettet i Stænderforsamlingens lokaler på 1. sal i Palæet. Her førte han herskabeligt hus i den store lejlighed, der var som skabt til selskabelighed.

Der var dog den klausul, at lejeren skulle stille lejligheden til disposition for kongehuset, når der var kongelige begravelser. Dem var der to af i Wildes tid, begge i 1881: enkedronning Caroline Amalie (Christian 8.'s dronning) og arveprinsesse Caroline (enke efter arveprins Ferdinand). Det tog kommandøren som en ekstra oplevelse og sørgede for at huse sine gæster under de bedst tænkelige former. Alene de mange malerier og kunstgenstande, som den kunstinteresserede Wilde havde fyldt sin lejlighed med, glædede de høje notabiliteter.

Kort efter disse begivenheder flyttede Alexander Wilde. Efterhånden var børnene fløjet fra reden, og kommandøren begyndte at savne hovedstaden. Derfor flyttede Alexander Wilde på sine gamle dage tilbage til det livlige København, hvor han opfattedes som tidens "enfant terrible". Wilde optrådte ofte i vittighedsbladet "Punch" og kaldtes spøgefuldt for "Danmarks Wilde". Han blev tillige mødt med stor popularitet i befolkningen, hvad han nød. Han døde efter længere tids sygeleje, den 11. januar 1896.

Kilder og litteratur:

Dampskibet Frederik VII. Fartplan 1860.

Muusmann, Carl: Kommandør Alexander Wilde. Jul i Roskilde. Årg. 6. 1930, s. 12-16.

Wilde, Alexander: Erindringer fra før jeg blev Løjtnant. Gyldendal. København. 1885. (Barndomscitat s. 38).

Wilde, Alexander: Lyse og mørke Livserindringer 1856-1863. Gyldendal. København. 1895. (Roskilde-citat s. 3-6, kongecitat s. 30).